

participants emphasized that collaborative peer assessments encouraged critical thinking and constructive feedback, while also enhancing motivation and engagement.

The results also highlighted the importance of instructor guidance in the ‘Heutagogical’ framework. While students were responsible for directing their own learning, teacher facilitation and structured scaffolding were essential for providing feedback, clarifying learning objectives, and maintaining progress. This aligns with previous research suggesting that heutagogy is most effective when combined with supportive instructional practices.

Overall, the findings indicate that integrating ‘Heutagogical’ approaches in philology programs not only strengthens students’ autonomous learning abilities but also promotes critical thinking, motivation, and lifelong learning competencies. The study confirms that heutagogy can bridge the gap between traditional teacher-centered instruction and modern learner-centered education, creating a more dynamic and engaging learning environment.

Conclusion. The present study demonstrates that the implementation of ‘Heutagogical’ approaches in philology programs significantly enhances students’ independent learning and self-directed learning skills. By engaging in self-directed projects, reflective learning activities, and collaborative peer assessments, students develop the ability to plan, monitor, and evaluate their own learning processes, which contributes to increased autonomy, motivation, and academic performance. ‘Heutagogy’ not only supports the acquisition of knowledge but also promotes critical thinking, creativity, and lifelong learning competencies, preparing students for both academic and professional success. While students take responsibility for their learning, instructor guidance remains essential to provide support, feedback, and structured scaffolding.

In conclusion, integrating ‘Heutagogical’ strategies into philology curricula represents a powerful tool for fostering autonomous learners. Higher education institutions are encouraged to adopt these learner-centered approaches to create a more engaging, dynamic, and effective learning environment. Future research may explore the application of heutagogy in digital and blended learning contexts, further enhancing students’ independent learning capabilities and overall academic achievement.

Reference:

1. Blaschke, L.M. Heutagogy and Lifelong Learning: A Review of Heutagogical Practice and Self-Determined Learning. // *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 13(1), 2012– pp. 56-71.
2. Chapnick, S., & Meloy, J. From Andragogy to Heutagogy. In *Renaissance eLearning: Creating Dramatic and Unconventional Learning Experiences* – San Francisco, CA: John Wiley and Sons, 2005. – pp. 36–37.
3. Natalie Canning Playing with heutagogy: exploring strategies to empower mature learners in higher education // *Journal of Further and Higher Education*, 34:1, 2010. – pp.59-71
4. Argyris, C and Schon, D. [Organisational Learning II](#).// Addison-Wesley, Reading. [A collection of resources on Heutagogy](#), 1996 – pp. 642-678.
5. Knowles, M. [The Modern Practice of Adult Education: Andragogy versus Pedagogy](#), Associated Press, New York. 2000. – pp. 421

BO‘LAJAK TARBIYACHILARNING RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI EGALLASH BOSQICHLARI VA ULARNING KASBIY RIVOJLANISHDAGI AHAMIYATI

Rizayeva Xusniya Ubayevna

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika instituti (PhD) dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak tarbiyachilarning raqamli texnologiyalarni egallash jarayoni bosqichma-bosqich tahlil qilinadi. Raqamli kompetensiya tarbiyachi kasbiy tayyorgarligining ajralmas qismi sifatida ko‘rib chiqilib, uning o‘qitish samaradorligini oshirish, interaktiv muhit yaratish va bolalar bilan individual ishlash imkoniyatlarini kuchaytirishi asoslanadi. Raqamli texnologiyalarni egallash bosqichlari motivatsion, amaliy va refleksiv rivojlanish darajalariga ko‘ra yondashilgan holda yoritiladi. Maqola maktabgacha ta’lim yo‘nalishida kelajak tarbiyachilarni raqamli pedagogik muhitga ilmiy asosda tayyorlash zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar. raqamli kompetensiya, bo‘lajak tarbiyachi, maktabgacha ta’lim, raqamli savodxonlik, pedagogik innovatsiya, interaktiv ta’lim muhiti, kasbiy tayyorgarlik.

ЭТАПЫ ОСВОЕНИЯ ЦИФРОВЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ

Аннотация. В статье анализируется поэтапный процесс освоения цифровых технологий будущими педагогами. Цифровая компетентность рассматривается как неотъемлемая часть профессиональной подготовки педагога, основанная на её способности повышать эффективность обучения, создавать интерактивную среду и расширять возможности индивидуальной работы с детьми. Рассматриваются этапы освоения цифровых технологий с учётом мотивационного, практического и рефлексивного уровней развития. В статье показана необходимость научно обоснованной подготовки будущих педагогов к работе в цифровой педагогической среде дошкольного образования.

Ключевые слова: цифровая компетентность, будущий педагог, дошкольное образование, цифровая грамотность, педагогические инновации, интерактивная среда обучения, профессиональная подготовка.

STAGES OF FUTURE TEACHERS' MASTERY OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND THEIR IMPORTANCE IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT

ABSTRACT. This article analyzes the process of future educators mastering digital technologies step by step. Digital competence is considered an integral part of the professional training of an educator, based on its ability to increase teaching efficiency, create an interactive environment, and strengthen the possibilities of individual work with children. The stages of mastering digital technologies are covered in an approach based on motivational, practical, and reflexive levels of development. The article shows the need for scientifically based training of future educators in the digital pedagogical environment in preschool education.

Keywords: digital competence, future educator, preschool education, digital literacy, pedagogical innovation, interactive learning environment, professional training.

Kirish. Globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari jadal kechayotgan hozirgi davrda maktabgacha ta’lim tizimi oldida turgan vazifalar tubdan yangilanmoqda. Raqamli texnologiyalar ta’lim sohasining barcha bosqichlariga chuqur kirib borayotgani bois, bo’lajak tarbiyachilarni zamonaviy raqamli muhitda samarali ishlay oladigan, innovatsion fikrlash va media madaniyatga ega malakali mutaxassis sifatida tayyorlash ta’lim siyosatining ustuvor yo’nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bugungi kunda bolalarning ilk yoshdan boshlab raqamli qurilmalar va interaktiv ta’lim vositalari bilan tabiiy aloqada bo’lishi pedagogdan ularning raqamli xatti-harakatlari, kontent iste’moli va onlayn o’rganish odatlariga moslashgan holda ta’lim tashkil etishni talab etadi. Shu bois bo’lajak tarbiyachi nafaqat texnologik vositalarni qo’llash, balki raqamli texnologiyalar asosida maqsadga yo’naltirilgan, pedagogik nuqtayi nazardan asoslangan interaktiv ta’lim muhiti yaratish ko’nikmasiga ega bo’lishi zarur.

Raqamli kompetensiya tushunchasi oddiy texnik savodxonlik bilan cheklanmay, axborotni izlash, tahlil qilish va filtrlash, uni pedagogik maqsadga mos tarzda qayta ishlash, bolalarda kreativ fikrlashni rag’batlantiruvchi faol ta’lim muhitini yaratish, raqamli xavfsizlik me’yorlariga rioya etish kabi murakkab ko’nikmalar majmuasini o’z ichiga oladi. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash, ularning psixologik va emotsional xususiyatlarini chuqur hisobga olish zarurati raqamli texnologiyalardan foydalanishni yanada mas’uliyatli hamda nazoratli yondashuvni talab qiladi. Chunki raqamli muhit nafaqat rivojlantiruvchi, balki to’g’ri tanlanmasa, bolaning kognitiv va ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin.

Bugungi kunda dunyoning ko’plab davlatlarida maktabgacha ta’lim tizimida raqamli pedagogika, masofaviy va gibrid ta’lim modellari, mobil ilovalar, AR/VR texnologiyalari, bolaning qiziqish va ehtiyojlariga moslashtirilgan adaptiv ta’lim tizimlari faol qo’llanilmoqda. Bunday sharoitda bo’lajak tarbiyachilarni nafaqat texnik jihatdan tayyorlash, balki ularning raqamli madaniyatini, kreativ tafakkurini va refleksiv tahlil qobiliyatini rivojlantirish dolzarb ilmiy-pedagogik vazifaga aylanmoqda. Raqamli vositalarni qo’llash orqali tarbiyachi bolaning shaxsiy rivojlanish dinamikasini kuzatish, individual ta’lim strategiyasini ishlab chiqish, ota-onalar bilan samarali raqamli hamkorlikni yo’lga qo’yish imkoniga ega bo’ladi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar maktabgacha ta’lim tashkilotining boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, monitoring va diagnostika sifatini oshirish, metodik resurslarni tezkor almashish, ta’lim mazmunini bolalar ehtiyojlariga moslashtirishda keng imkoniyat yaratadi. Biroq mazkur imkoniyatlarni to’liq ro’yobga chiqarish uchun bo’lajak tarbiyachilarni raqamli kompetensiyani bosqichma-bosqich shakllantirish asosida tizimli tayyorlash zarur. Ushbu bosqichlar, avvalo, raqamli texnologiyalarga nisbatan motivatsion qiziqish va psixologik tayyorgarlik, so’ngra amaliy foydalanish ko’nikmalari va yakunda refleksiv-analitik va innovatsion yondashuv sifatida namoyon bo’ladi.

Mazkur maqolada ana shu bosqichlarning mohiyati, ularning kasbiy rivojlanishdagi ahamiyati va ta’lim jarayonida samarali joriy etishning ilmiy-pedagogik asoslari yoritiladi. Shu orqali maktabgacha ta’lim tizimida raqamli pedagogik muhitni yaratishga qodir zamonaviy tarbiyachilarni tayyorlash bo’yicha metodik yondashuvni taklif etish ko’zda tutiladi. Davom ettiraymi?

Asosiy qism. Bo’lajak tarbiyachilarning raqamli texnologiyalarni egallash jarayonida ularning raqamli kompetensiyasini shakllantirish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Har bir bosqich nafaqat texnik bilimlarning o’zlashtirilishini, balki pedagogik yondashuv, axborot madaniyati, psixologik tayyorgarlik va ijodiy fikrlash bilan uzviy bog’langan holda namoyon bo’ladi. Mazkur jarayonning samarali kechishi uchun ta’lim jarayonida nazariy, amaliy va refleksiv-integrativ yondashuvlar uyg’unligi ta’minlanishi zarur.

Birinchi bosqich — motivatsion-axborotga tayyorgarlik bosqichi bo’lib, bu davrda bo’lajak tarbiyachilarda raqamli texnologiyalarga bo’lgan ijobiy munosabat, o’rganishga qiziqish va ichki ehtiyoj shakllanadi. Mazkur bosqichda raqamli ta’lim vositalarining afzalliklari, maktabgacha ta’limdagi dolzarb o’rni, bola rivojlanishiga ta’siri haqida tushunchalar beriladi. Shuningdek, raqamli pedagogik madaniyat, internet etikasi, raqamli xavfsizlik, media savodxonlikning ta’limiy va tarbiyaviy ahamiyati tushuntiriladi. Bu bosqichda talabalarda raqamli muhitni anglash va uni nafaqat iste’molchi, balki faol tashkilotchilik nuqtayi nazaridan ko’ra olish qobiliyati shakllanadi.

Ikkinchi bosqich — texnologik-amaliy ko’nikmalar bosqichi bo’lib, unda bo’lajak tarbiyachilar raqamli vositalar bilan bevosita ishlash malakalarini egallaydilar. Interaktiv ta’lim platformalari, taqdimot dasturlari, raqamli metodik resurslar, bolalar psixologiyasiga mos edukativ ilovalar, multimedia kontent yaratish vositalari bilan ishlash ko’nikmalari bosqichma-bosqich shakllantiriladi. Shuningdek, AR/VR texnologiyalar, animatsion simulyatorlar, elektron portfoliolar, adaptiv o’quv tizimlari bilan ishlash malakalari amaliy mashg’ulotlar orqali rivojlantiriladi. Bu jarayon faqat texnik funksiyalarni bilish bilan cheklanmay, balki ta’lim jarayonining maqsad va mazmuniga mos metodik asoslangan holda qo’llash tamoyillari bilan uyg’unlashadi.

Uchinchi bosqich — refleksiv-innovatsion rivojlanish bosqichi bo’lib, unda bo’lajak tarbiyachi o’z raqamli faoliyatini tahlil qilish, ta’lim muhiti samaradorligini baholash, yaratilgan pedagogik yechimlarni takomillashtirish va yangilik yaratish qobiliyatiga ega bo’ladi. Mazkur bosqichda raqamli texnologiyalar yordamida bolalarning individual rivojlanish xaritasini shakllantirish, ularning qiziqishini yo’naltirish, ota-onalar bilan raqamli hamkorlikni yo’lga qo’yish bo’yicha kreativ yondashuvlar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, bo’lajak tarbiyachilar raqamli loyihalash, ta’limiy kontentni modellashtirish, interaktiv mashg’ulotlarni refleksiv tahlil asosida takomillashtirish ko’nikmalarini egallaydilar.

Ushbu uch bosqichli yondashuv raqamli texnologiyalarni faqat qo’shimcha vosita emas, balki pedagogik faoliyatning mazmun va sifat ko’rsatkichlarini tubdan yangilovchi strategik imkoniyat sifatida anglashga xizmat qiladi. Mazkur model bo’lajak tarbiyachilarning nafaqat texnik bilimlarini, balki pedagogik mas’uliyati, kreativ tafakkuri, media madaniyati va kasbiy refleksiyasini uyg’un holda rivojlantirishga asos bo’ladi.

Xulosa. Bo’lajak tarbiyachilarning raqamli texnologiyalarni egallash bosqichlari ularning kasbiy tayyorgarligida strategik ahamiyatga ega bo’lib, bu jarayon faqat texnik ko’nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmay, balki pedagogik mas’uliyat, refleksiv fikrlash, media madaniyat va innovatsion yondashuv bilan uyg’un holda rivojlanishni taqozo etadi. Raqamli kompetensiya tushunchasi tarbiyachining bolalar bilan muloqot sifatini oshirish, ta’lim sharoitini individuallashtirish, adaptiv ta’lim muhiti yaratish, ota-onalar bilan samarali raqamli hamkorlikni yo’lga qo’yish imkoniyatini kengaytiradi. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalarni faqat texnik vosita emas, balki pedagogik jarayon mazmunini yangilash, rivojlantiruvchi ta’lim strategiyalarini ishlab chiqish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi transformatsion kuch sifatida baholash zarur.

Raqamli pedagogikaning maktabgacha ta’lim tizimidagi ahamiyati avvalo bolaning tabiiy rivojlanish ehtiyojlari, yosh psixologiyasi va o’yin faoliyati bilan uyg’un holda yondashilgandagina yuqori samara

beradi. Shu bois bo‘lajak tarbiyachining texnologiyani o‘rganganligi emas, uni qachon va qanday pedagogik maqsadda qo‘llay olishi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Raqamli vositalar interaktiv o‘quv stimulini kuchaytirishi, bolalarda diqqatni boshqarish, eslab qolish, ijodiy obraz yaratish, emotsional reaksiyani rag‘batlantirish orqali ta’lim sifatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shuningdek, raqamli kuzatuv va diagnostika tizimlari har bir bolaning rivojlanish dinamikasini aniqlash, individual yo‘nalishlarni asoslash va metodik yechimlarni optimallashtirish imkonini beradi.

Bo‘lajak tarbiyachilarda raqamli kompetensiyani uch bosqichda — motivatsion, amaliy va reflektiv-innovatsion asosda shakllantirish raqamli texnologiyalarni ongli, mas’uliyatli va pedagogik asoslangan tarzda qo‘llashga zamin yaratadi. Bunday yondashuv tarbiyachining nafaqat iste’molchi sifatida emas, balki raqamli ta’lim muhiti yaratuvchisi va boshqaruvchisi sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa reflektiv bosqichning ustunligi — tarbiyachining o‘z faoliyatini tahlil qilishi, zamonaviy ta’lim tendensiyalarini kuzatishi va yangilik yaratishga intilishi uning professional yetuklik darajasini belgilaydi.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni maktabgacha ta’lim jarayoniga to‘liq tatbiq etish uchun metodik ta’minot, ilmiy asoslangan trening dasturlari, integrativ platformalar, psixologik xavfsizlik protokollari va ota-onalar bilan raqamli hamkorlik modeli ishlab chiqilishi zarur. Aks holda, texnologiyaning imkoniyati to‘liq ishga tushirilmaydi yoki noto‘g‘ri foydalanish natijasida bolaning psixologik rivojlanishiga xavf tug‘ilishi ehtimoli yuzaga keladi.

Yakuniy xulosa sifatida ta’kidlash mumkinki, bo‘lajak tarbiyachilarni raqamli pedagogika asosida bosqichma-bosqich, metodik asosda tayyorlash maktabgacha ta’lim sifatini yangi bosqichga ko‘tarish, zamonaviy global ta’lim standartlariga moslashish va raqamli avlod bilan samarali pedagogik muloqotni shakllantirishning asosiy omilidir. Bu nafaqat ta’lim jarayonini zamonaviylashtirish, balki kelajak avlodni raqamli tafakkur, ijodkorlik va ma’naviy mas’uliyat uyg‘unligida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirova Z. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2022.
2. Raxmonqulova D. Raqamli pedagogika va innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023.
3. Niyozova G., Jo‘rayeva M. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda raqamli vositalar. – Pedagogika jurnali, 2024, №2.
4. European Commission. Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu). – Brussels, 2022.
5. Mishra P., Koehler M. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) model. – Journal of Education & Technology, 2021.

VOLEYBOLCHILARDA SAKROVCHANLIK VA SAKRASH CHIDAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Tuxtaboeva Nazokat Azimjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

tuhtaboevanazokat@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-9551-552X>

Annotatsiya. Ushbu maqolada voleybolchilarda sakrovchanlik va sakrash chidamkorligini shakllantirish hamda rivojlantirish masalalari yoritilgan. Zamonaviy voleybol sport turida texnik va taktik harakatlarning katta qismi — zarba berish, to‘siq qo‘yish, to‘p uzatish va o‘yinga kiritish — aynan sakrab bajariladi. Shu boisdan sakrovchanlik sportchining texnik mahorati va musobaqa davomida samarali harakatlanish ko‘rsatkichlarining ajralmas qismiga aylangan. Tadqiqot jarayonida aerodinamik va kinematik omillar, Abalakov testi, shuningdek maxsus texnik vositalar yordamida sakrovchanlikni baholash va rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilindi. Ayniqsa, 13–16 yoshli yosh voleybolchilarda sakrovchanlik sifatlarini shakllantirishga qaratilgan bosqichma-bosqich mashg‘ulot metodikasi, plyometrik mashqlar tizimi va individual yuklama rejalarining samaradorligi yoritib berildi. Natijalar ushbu yondashuvning sportchi jismoniy tayyorgarligini oshirishda yuqori samara berishini ko‘rsatmoqda.

Kalit so‘zlar. sakrovchanlik, sakrash chidamkorligi, voleybol, plyometrik mashqlar, aerodinamik omillar, kinematik ko‘rsatkichlar, jismoniy sifatlar.